

داکتر سید عبدالله کاظم

9 اپریل 2016

«طاق ظفر» - نشانه ای از یک افتخار بزرگ تاریخی ملت قهرمان افغانستان

در زمستان سال 1301 شمسی در لویه جرگه منعقدہ جلال آباد که 840 نفر از علما و وکلای ملت افغانستان در آن اشتراک داشتند، تصویب گردید که از طرف ملت به تقدیر از خدمت بزرگ اعلیحضرت امان الله شاه رواق نصرت و یا "طاق ظفر" بنا و بنیاد شود. محل بنای این یادگار در نزدیکی "ده زرگر" واقع پغمان کابل تعیین گردید، جائیکه شهزاده امان الله پسر دوم امیرحبیب الله خان سراج الملت والدین در شب پنجشنبه مورخ دهم برج جوزای سال 1271 شمسی از بطن ملکه سرور سلطان ملقب به "علیا حضرت" - صبیۀ لویناب شاغاسی شیردلخان بارکزائی چشم به جهان گشود.

استاد عزیزالدین وکیلی فوفلزائی - مورخ و مستند نویس کشور درباره محل تولد شهزاده امان الله شرحی دارد، دلچسپ به این زعم که: در قرب ده زرگر شخصی بنام حاجی اسدالله باغ و قلعه ای داشت که در سال 1308 قمری (1270 شمسی) در بدل باقیات او از طرف دولت ضبط گردید. علیا حضرت که آب و هوای پغمان را در ایام تابستان خوش داشت، تصمیم گرفت جایداد حاجی موصوف را به پول شخصی خود از دولت خریداری کند و آنرا به اقامت گاه تفریحی خود مبدل سازد.

سال بعد وقتی مرض مهلک "هیضه" [استفراق و اسهال شدید] در شهر کابل شیوع یافت و هرروز به تعداد تلفات آن افزوده می شد، علیا حضرت سرور سلطان که باردار بود و انتظار طفلی را داشت، خواست برای مدتی تا رفع مرض به آنجا رود. حوالی شب دهم جوزای سال 1309 هجری (1271 شمسی) فرزند برومند کشور شهزاده امان الله در همین قلعه به دنیا آمد.

شهزاده امان الله پس از شهادت پدر در شکارگاه لغمان، بروز جمعه مورخ 9 حوت 1297 شمسی رسماً اعلام پادشاهی کرد و هنگامیکه لباس نظامی برتن داشت و تاج سلطنت را بر سر می گذاشت، شمشیرش را از غلاف بیرون کشید و خطاب به ملت گفت: «ملت عزیز من! من این لباس سربازی را از تن بیرون نکنم تا که لباس استقلال را برای مادر وطن تهیه نسازم! من این شمشیر را درغلاف نکنم تا که غاصبان حقوق ملت را به جای شان نشانم!»

او با همین عزم راسخ، شہامت و درایت قابل وصف علیه انگلیس ها اعلام جهاد کرد، تا آنکه به آنچه در روز اول به ملت وعده داده بود یعنی استرداد کامل استقلال کشور، آنرا از طریق نظامی و سیاسی بدست آورد و افغانستان را بتاريخ 28 اسد 1298 شمسی (2 اگست 1919 میلادی) به حیث یک کشور مستقل در امور داخلی و خارجی رسماً اعلام کرد.

د پانو شمیره: له 1 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لېکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

"طاق ظفر" - تاریخچه اعمار:

این بنای باشکوه، یادگاری از یک رویداد بزرگ ملی "استرداد استقلال کشور" است که کار اعمار آن پس از تصمیم لویه جرگه سال 1301 آغاز و طی دو سال به پایه اکمال رسید. در ماه سرطان 1303 هنگامیکه لویه جرگه بزرگ پغمان در حال تدویر بود و به تعداد 1054 نفر از وکلای مردم و بزرگان قوم و مامورین دولت به غرض اشتراک در این مجلس تاریخی به پغمان گرد آمده بودند، در مراسم افتتاح این بنا که یک هفته قبل از آغاز لویه جرگه ترتیب یافته بود، بروز پنجشنبه مورخ 19 سرطان (10 جولای 1924م) در محل "طاق ظفر" حضور بهم رسانیده و انتظار تشریف فرمائی اعلیحضرت امان الله شاه را داشتند.

(نمای اصلی و اولی "طاق ظفر" : این عکس بعد از اکمال ساختمان آن در سال 1303 گرفته شده است)

پس از مواصلت شاه و ادای رسم احترام، سردار شیر احمد خان رئیس شورای دولت که برای ریاست لویه جرگه نیز برگزیده شده بود، در حضور جم غفیری از مردم و عساکر که در اطراف این بنا اجتماع کرده بودند، به جایگاه خطابه رفت و ضمن ایراد یک معروضه مراسم گشایش رسمی "طاق ظفر" را آغاز نمود. او گفت:

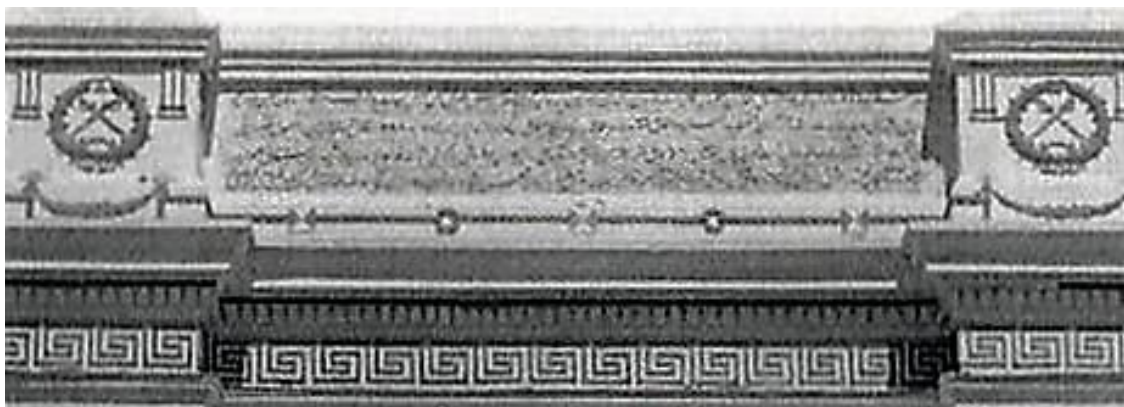
«بحضور برادران غیور عسکری و حضار محترم عرض میشود. بیاد شما خواهد بود که اعلیحضرت غازی شهریار رعیت پرور و محبوب القلوب ما در روز جلوس براریکه تخت سعادت بخت دولت علیه افغانستان فرموده بودند: تا ما ملت افغانستان متحداً مستعد و حاضر باستیصال استقلال تامة

د پانور شمیره: له 2 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکې په خیر و لولئ

افغانستان نشویم، قبولدار تاج پادشاهی نمی شوم. وما ملت افغانستان ادعای این قهرمان حریت را مقصد و آرزوی حقیقی افغانستان دانسته مستعد استحصال آن مرام بزرگ بافتخار گردیدیم. بفضل و عنایت خدواند مهربان و معاونت پرفتوح حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم و بعزم بالجزم جانبازانه برگزیده دودمان نجیب افغان اعنی الغازی امان الله خان پادشاه افغانستان و بقوت بازوی پرهمت افغانیان، استقلال تامه افغانستان را حاصل و برمفاخرش بحمد الله نائل گردیدیم. بنا برخطاب به اولادی که از نسل های آینده ملت شجاع افغانستان بوجود می آید، انشاء یک یادگاری که شاهد تاریخی آن همت فداکاری و فتح بزرگ مان باعث تحریک خون در عروق قهرمانان افغان گردد، لازم دیده شد. این بنای مفخرت فرجام که در این موقع پغمان دیده و به طاق ظفر نامیده میشود، همان یک یادگاری است که نقش نمودن مضمون ذیل را برآن آرزو نموده بودیم.»

رئیس شورا دولت پس از ایراد معروضه خود، متن کتیبه ای را که قبلاً برطبق فیصله لویه جرگه 1301 از طرف شورای دولت ترتیب شده و بر لوح سنگ نقش و در قسمت بالائی طاق ظفر نصب گردیده بود، به صدای بلند قرائت کرد.

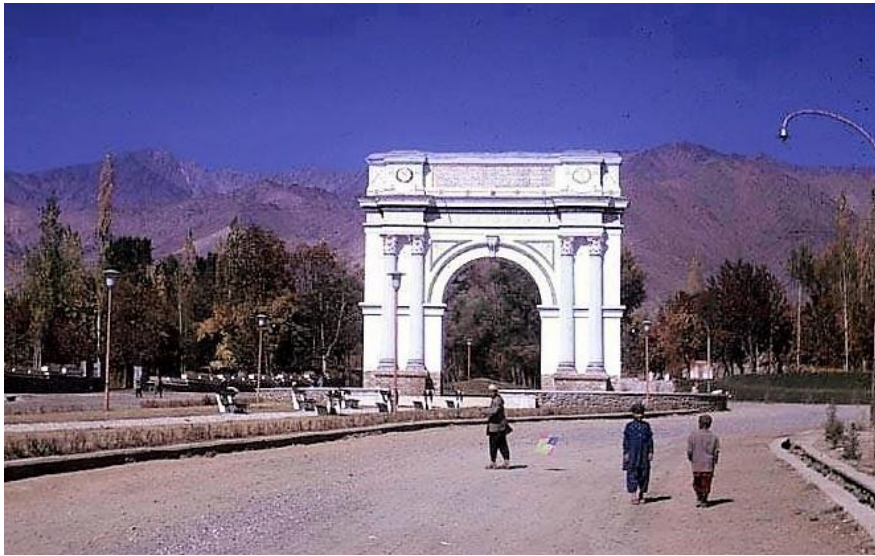
(نمای از کتیبه حک شده در سنگ که بر قسمت بالائی طاق ظفر نصب گردیده بود)

متن کتیبه:

«به تقدیر مظفریت و تذکار جانبازیهای یگانه نخبه ء آمال افغانیان و قهرمان قوم پرست با وجدان الغازی الاعظم اعلیحضرت امان الله خان که از بدو جلوس خود جهت تحصیل حیات باشرف و امحای زندگانی منفور ملت عزیز خود اعتصام آزادی مغضوبه و استرداد حقوق مشروع جامعه افغان را بعهده غیرت گرفته و متعاقباً درسایه حدت عزم و قیام فوق العاده خویش تا 28 اسد 1298 استقلال تامه افغانستان را حصول نمود. این بنای مفخرت احتوا که شاهد بعث بعدالموت مان است، در صیقلیه پغمان مینو نشان بنام طاق ظفر بنیاد کرده شد و نیز اسمای سامی همان جوانان سرفروش که در طی اثبات فداکاری و جدیت شهید راه استقلال و حریت گشته کارنامه های مقدس خود شان را سرمشق حیات ما و اولاد آنها گذاشته اند، درحواشی این رواق ثبت گردید تا آئینهء صحنه خونین مجاهدین و تاریخ سربازی های شهریار شجاعت قرین ما بوده برای آتیه اخلاف افغانستان محرک غلیان قومی و تازیانه غیرت ملی باشد.»

د پانور شمیره: له 3 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولۍ

(نمای "طاق ظفر" به شکل اصلی آن در سالهای 1340 شمسی)

حین مراسم افتتاح "طاق ظفر" در پغمان یک عسکر جوان نیز به پا خاست و به نمایندگی از سربازان افغان بیانیه کوتاه و اما پرشوری را ایراد کرد و گفت:

«فداکاری وظیفه عسکر است؛ ما همه وقت برای فداکاری در راه ترقی دین و وطن و اطاعت از امر متبوع معظم خویش همچو برادران ما که بعزم نیل استقلال وطن عزیز خونهای خود را ریختند، حاضر و آماده هستیم و امر قوماندان اعظم و او الامر افخم خود را با کمال شطارت و شهامت مطیع و منقاد می باشیم و همین آرزو داریم که برای نیل رضای آنان سرهای خود را فدا کنیم و نام بلند و مجد و افتخار ابدی را بین امائل و اقران احراز نمائیم. زنده باد قوماندان اعظم ما - اعلیحضرت امیر امان الله خان، خوشنودباد ارواح شهیدان راه حریت و استقلال افغانستان!»

میناره یادگار اهل معارف در زادگاه شاه:

در همین آوانیکه کار اعمار "طاق ظفر" در جریان بود، اهل معارف نیز کتیبه ای را ترتیب دادند و خواستند تا در قرب این طاق یک میناره کوچکتر به یادگار محل تولد شاه غازی به پول اعانه آنها ساخته شود و کتیبه در آن نصب گردد که میناره مذکور نیز همزمان با ختم کار طاق ظفر به پایه اكمال رسید.

متن کتیبه :

«این تذکار سعادت و یادگار شهامت در این زمین بیاد روز مولود آن رهنمای راه ترقی و مقتدای معركة استقلال چتر ارتقا زده که خاک پاک این مولود از ریاحین بخشی وجودش حیات بیزی میکند و از فیض قدومش طراوت انگیزی یعنی قهرمان معركة روز نو و شهسوار میدان اقبال امیر معارف سمیر المجاهد الغازی اعلیحضرت امیر امان الله خان ابن اعلیحضرت امیر حبیب الله خان شهید ابن اعلیحضرت امیر عبدالرحمن خان مرحوم که علم و ثروت در عصرش توأم رسیده و تمدن و ترقی باین عهد کمر خدمت بست. چون مرکز قوای جامعه از طاقت این بخت جوان نیرومند گردید، ما زمره فدائیان وطن

د پانوی شمیره: له 4 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

از متعلمین و معلمین و مامورین معارف برای تائید مولود مسعود شاهانه که لیل پنجشنبه پنجم ذی‌قعدة سنه 1309 هجری [قمری] به منزل حاجی اسدخان قریب دره زرگر واقع پغمان به وقوع آمد، این یادگار را با نشان معارف در مقام هذا رکز و ثبت نموده برای آیندگان خود این خاطره استقبال و مولود استقلال را یادگار گذاشتیم.»

(نمای اصلی میناره اهل معارف قبل از تخریب)

تخریب "طاق ظفر" و میناره اهل معارف در اثر جنگها:

اواسط سال 2004 پس از سالها مهاجرت به دیدار وطن رفتم و روزی بیاد گذشته ها هوای پغمان زیبا و پرخطر بر سرم زد و با یکی از دوستان عازم آنجا شدم. نخست به باغ زیبا و مشهور "تپه پغمان" رفتیم، اما نه باغ دیدیم و نه راغ، جز توده های خاک که شباهت بیک ویرانه داشت و دیگر اثری از آن گل‌های رنگین و خشبو، فواره های آب، چمن های سرسبز، حوض شنا، عمارت با شکوه شاهی، زینه ها و گلدسته های مرمرین دیده نمی شد. تنها پارچه سنگ های مرمر و سنگ های نیمه در دل خاک فرورفته که نشانه های از آبادی بودند، چیزی دیگر شاهد بازمانده ای یک معموره نبود. خواستم چند قدم دورتر بروم، اما دوستم نگذاشت و گفت که همه این ساحه ها "ماین گذاری" شده است و خطر انفجار وجود دارد، بهتر است همه جا را از همین یک محل نظاره کنی.

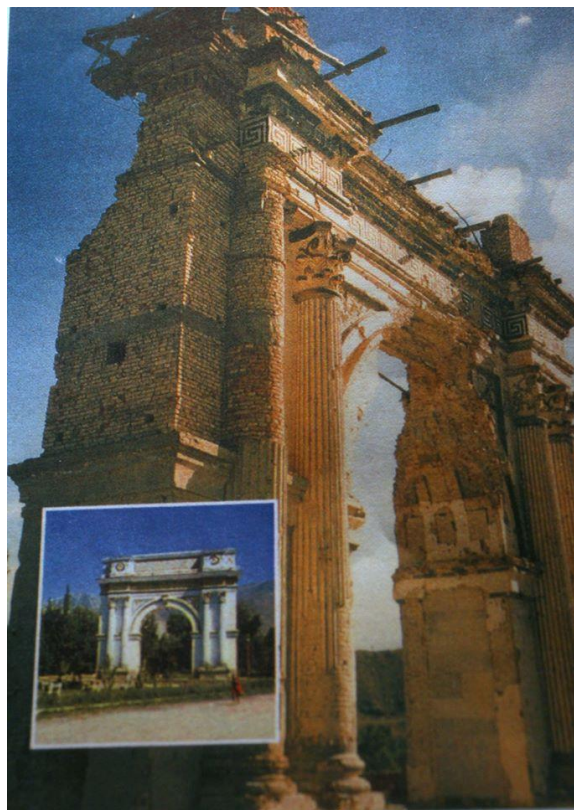
با دل گرفته و پر از حسرت آنجا را ترک کردیم و به دیدار "طاق ظفر" آمدم. وقتی چشمم به آن طاق و خرابه های اطراف آن افتاد، اشک از چشمانم جاری شد و بغض گلویم را گرفت. روی سنگی نشستم و به قهرمانی گذشتگان وطن فکر کردم که با چه شهامت و مردانگی جان دادند و اما آزادی وطن را بدست آوردند. افسوس که آن سمبول و جاهت و شهامت اکنون به چه حال زاری افتاده است. به روح آن قهرمانان آزادی وطن اتحاف دعا کردم و اما صد بار به کسانی که چنین ویرانی ها را در کشور بار آوردند، لعنت و نفرین فرستادم.

د پانور شمیره: له 5 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولۍ

وقتی محل را ترک می‌کردم، با پیرمردی روبرو شدم و پس از سلام جویای حال و احوالش گردیدم، گفت: می‌گذرد و آهی کشید. پرسیدم: چه وقت و به وسیله کی‌ها اینجا تخریب شد؟ مکثی کرد و گفت: نه یکبار، بلکه چندین بار! و ادامه داد: در سالهای اخیر حکومت داکتر نجیب، هنگامیکه حملات مجاهدین بر کابل شدت گرفت و مجاهدین از آنطرف کوه از سمت شکرده و از اینطرف کوه یعنی پغمان شهر کابل را گاه‌گاه‌گاهی آماج فیر راکتها قرار میدادند، قوای حکومتی نیز در مقابل با سلاح ثقیله و راکتها بر مجاهدین حمله می‌کردند و حتی در امتداد کمر بند دفاعی شهر، آنها بسیاری از ساحات را ماین گذاری کرده بودند. در اثر همین عملیات که بطور وقفوی مدتها ادامه داشت، پغمان ویران گردید و اما بار دوم پس از جابجا شدن حکومت اسلامی و جنگ‌های ذات‌البینی، بخصوص با نزدیک شدن طالبان به کابل بار دیگر عین صحنه‌های گذشته تکرار شد.

از بس دل این پیرمرد پر بود، با سوز دورن به گفتار خود ادامه داد و گفت: ما مردم غریب زیر دو سنگ آرد شدیم، هم مجاهدین و هم حکومت هر دو بر سر ما ظلم کردند و دار و ندار ما را از بین بردند و خانه و زمین ما را ویران کردند. آنچه از دست آنها در امان مانده بود، از دست خود ما نابود گردید. پرسیدم: از دست خودتان؟ با تبسم معنی دار سر را شور داد و گفت: نپرس که در ده ما دیوها خانه کرده اند، دیوهای خودی! همین را گفت و دستش را روی سینه گذاشت و به گونه خدا حافظی قامتش را کمی خمیده کرد و براه خود روان شد و رفت.

(نمای از ویرانی طاق ظفر در اوایل سالهای دهه 90 میلادی)

(من از بیگانگان هرگز ننالم ++++ که بامن هرچه کرد، آن آشنا کرد)

د پانو شمیره: له 6 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاره ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

بازسازی طاق ظفر توأم با یک گناه بزرگ:

به اثر علاقمندی مردم و حملیت مالی یک مؤسسه کمک رسانی خارجی بعد از سال 2005 تصمیم بر آن شد تا این بنای پرافتخار و تاریخی کشور باز سازی شود و سنگ های درهم فروریخته میناره یادگاراehl معارف را نیز دوباره به شکل قدیمی آن روی هم گذارند و به نحوی ترمیم کنند که اینکار نیک را هرکی به آن دست همت داده بود، خدای بزرگ خیرش دهد. آنهائیکه طاق ظفر را با میناره اهل معارف به نحوی باز سازی کردند، فقط کوشیدند تا بنا را چنان شکل دهند که از دور شباهت تام با نمای اصلی آن داشته باشد، ولی به زیبایی و ریزه کاری های اولی آن که یک اصل مهم در ترمیم آبدات تاریخی محسوب میشود، چندان توجه نکردند. اگر به عکس ها دقت شود، چشم های تیزبین تفاوتها را به وضاحت دیده میتوانند:

د پانو شمیره: له 7 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکي په خیر و لولئ

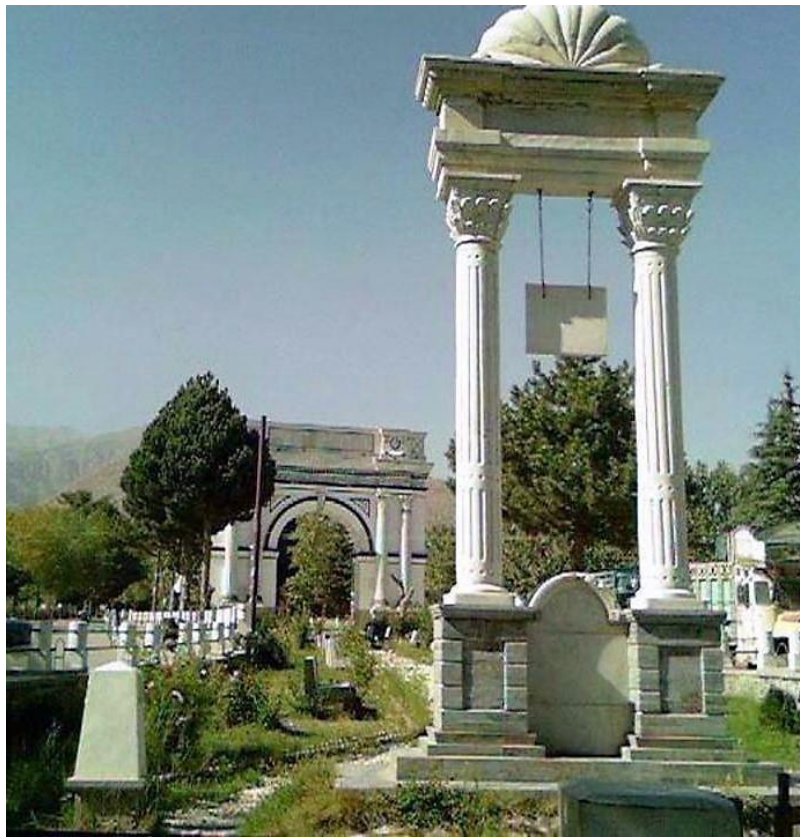
(نمای زمستانی و تابستانی طاق ظفر پس از بازسازی)

نگاه دقیق بر منظر طاق ظفر پس از بازسازی در عکس های بالا و مقایسه با عکس اصلی کمبود یک اصالت بزرگ و مهم تاریخی را نشان میدهد: کتیبه ای که در روی سنگ حک شده و بر بالای طاق نصب شده بود، دیگر از میان برداشته شده و بجای آن چند سمبول تزئینی بی معنی و فاقد ارزش را جاگزین کرده اند. متنی که نه تنها زیب و زینت اصلی آن طاق بود، بلکه اهمیت و ارزش تاریخی آنرا بیان میکرد و موجب مباهات و افتخار ملت افغانستان بود، آنرا از بین برده اند که اینکار اگر عمدی صورت گرفته باشد، یک خیانت به تاریخ و وطن است و اگر روی نارسائی های تخنیکی شده باشد، لازم است تا مقامات رسمی کشور، بخصوص وزارت اطلاعات و فرهنگ بزودی ممکنه این نقیصه را مرفوع ساخته و کتیبه را بر طبق اسناد تاریخی آن دوباره تهیه و بر جایش نصب نماید، در غیر آن همچو اغماض یک گناه و حتی یک خیانت جدی محسوب شده و قابل بازپرس قانونی خواهد بود.

د پانو شمیره: له 8 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیولو مخکي په خیر و لولئ

(نمای میناره پس از تخریب و اعمار مجدد)

قابل ذکر میدانم که چندی قبل وقتی کمبود کتبیبه را دریکی از عکس های طاق ظفر پس از بازسازی دیدم، با دوستی که از پغمان است و در آنجا فامیل و باغ و خانه دارد، صحبت کردم و جویای دلیل این نقیصه بزرگ شدم. او در جواب گفت که : در امحای این سند تاریخی از روی رواق طاق ظفر عمداً دست کسانی شریک بوده که با شاه امان الله و کارکردهای او سخت مخالف میباشند و امروز پغمان و اطراف و اکناف آن زیر سیطره همین ها قرار دارد. این سخن کوتاه آنقدر پرمفهوم و مدلل بود که نخواستم بیشتر از او طالب معلومات شوم، چون شرح حال موضوع چنان عیان است که هیچ حاجت به بیان ندارد.

با اتحاف دعا بروح قهرمان بزرگ ملی شاه امان الله غازی و جمله مردان غیور و پاک نهاد و شهدای گلگون کفن راه آزادی کشور، روح شان شاد و نام نامی شان زنده و جاویدان باد!

(پایان مقاله)

برای تهیه این مقاله از دو کتاب مستند استاد عزیزالدین خان وکیلی فوفلزائی استفاده گردیده است:

- 1 - کتاب "فرهنگ کابل باستان، چاپ کابل، 1387، جلد دوم، 929 تا 9322؛
- 2 - کتاب "سفرهای غازی امان الله شاه در دوازده کشورهای آسیا و اروپا، پشاور، چاپ دوم، 1379، صفحه 306 - 307

د پانور شمیره: له 9 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنی د لیکنیزی بنی پازوالی د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

د پاڼو شميره: له 10 تر 11

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بني پازوالي د ليکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په خير و لولئ

د پاڼو شميره: له 11 تر 11

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همكاري ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه كړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليكني د ليكنيزي بني پازوالي د ليكوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله ليكنه له راليرلو مخكي په خير و لولئ